

XVII luku

KANSANJOUKKOJEN JA YKSILÖN OSUUS HISTORIASSA

Edellä, X—XVI luvuissa, me tarkastelimme yhteiskunnallisen kehityksen tärkeimpiä lainmukaisuuksia ja liikkeellepanevia voimia, selvittelimme tuotantovoimien ja tuotantosuhteiden, perustan ja päällysrakenteen kehityksen lainmukaisuuksia, aatteiden osuutta yhteiskunnan kehityksessä, luokkataistelun ja vallankumouksen lakeja. Vielä on olemassa eräs kysymys, johon perehtymättä ei voida ymmärtää oikein historiallisia tapahtumia ja yhteiskunnallisen kehityksen kulkua. Tuo kysymys koskee kansanjoukkojen, luokkien, puolueiden ja johtajien keskinäisiä suhteita, kansanjoukkojen ja yksilön osuutta historiassa. Edellisissä luvuissa olemme jo lähestyneet eri puolilta tätä kysymystä ja osittain valaisseetkin sitä. Nyt on tarpeen tutkia tuota ongelmaa erikseen ja kokonaisuudessaan.

Subjektivistisen ja psykologisen koulukunnan idealistiset sosiologit ovat sitä mieltä, että historian ensisijaisina tekijöinä ovat suuret yksilöt, johtajat, sotapäälliköt, kuninkaats. Noiden sosiologiens mielestä kansa on passiivista ja toimetonta massaa. Subjektivismin kannattajien mielestä kansan osuus historiassa on mitätön ja riippuu kokonaan suurten yksilöiden tai valitun „eliitin” — ajattelun ylimysten — osuudesta.

Historiallinen materialismi pitää historian päävoimana kansaa, edistyksellisiä luokkia, työtätekeviä joukkoja. Historian henkilöt voivat esittää jotain osaa historiassa vain nojautumalla *tiettyihin luokkiin ja kansan kerroksiin*, ilmaisemalla niiden etuja ja samalla yhteiskunnan historiallisen kehityksen tarpeita. Kysymys kansanjoukkojen ja yksilön osuudesta historiassa on saanut erikoisen tärkeän merkityksen nykyisenä ajankohtana,

kun sadat miljoonat ihmiset ovat astuneet maailmanhistorian näyttämölle aktiivisena voimana kamppailussa sosialismin puolesta ja kansallisessa vapausliikkeessä.

1. Kansanjoukot — yhteiskunnan kehityksen ratkaiseva voima ja historian luoja

Ihmiset luovat historiaa, mutta se ei tapahdu mielivaltaisesti eikä jokaisen mielijohteiden mukaan, vaan konkreettisissa historiallisissa olosuhteissa, jotka määräävät heidän tietoisuutensa, tahtonsa ja toimintansa. Kaiken yhteiskunnallisen kehityksen aineellisena perustana, kuten on jo osoitettu, on aineellisten hyödykkeiden tuotantotapa, yhteiskunnan tuotantovoimat. Työtätekevät joukot ovat kaikkina aikoina olleet yhteiskunnan tärkeimpänä tuotantovoimana. Sen vuoksi yhteiskunnan historia on ennen kaikkea työtätekevien joukkojen, kansojen historiaa eikä yksityisten merkkihenkilöiden historiaa.

Mutta mitä sitten on kansa? Luokkayhteiskunnassa käsittää kansa sanan laajassa merkityksessä erilaisia luokkia ja sosiaalisia ryhmiä, joilla on eri edut. Kansassa on edistykseellisiä ja takapajuisia aineksia, etujoukko ja massa ja ristiriitoja erilaisten luokkien, ryhmien ja kerrosten välillä. Taloudellisten olojen muuttuessa muuttuu myös kansanjoukkojen luokkakokoonpano ja koko kansan sosiaalinen luonne. Kansa ei ole mitään muuttumatonta, se elää, kehittyy, taistelee ja kasvaa, se karaistuu taistelussa vapauden puolesta. Kansa sanan ahtaammassa merkityksessä on ennen kaikkea työtätekevät joukot.

Kansanjoukkojen perusytimenä ovat kaikkina aikakausina olleet työtätekevät joukot: orjat ja plebeijit orjanomistusyhteiskunnassa, riippuvaisessa asemassa tai maaorjuudessa olleet talonpojat sekä käsityöläiset feodaaliyhteiskunnassa ja työläiset ja talonpojat kapitalismin vallitessa. Antagonistisissa yhteiskuntamuodostumissa työtätekevät joukot pitävät hallitsevia riistäjaluokkia ja näiden valtiota vihollisenaan. Sosialistisessa yhteiskunnassa kansan muodostavat yhteiskunnan kaikki kerrokset ja jäsenet: työläiset, talonpojat, sivistyneistö, joita liittää toisiinsa sosialististen tuotantosuhteiden yhtenäisyys ja niistä juontuva perusetujen yhteisyys.

Riistäjaluokkien ideologit pitävät kansanjoukkoja jonakin muodottomana, persoonattomana, muuttumattomana ja kykenemättömänä itsenäiseen historialliseen luomistyöhön. Mutta tuo on joukkojen panettelua, sillä säälimättömän sorron ja riiston vallitessakin juuri kansanjoukot ovat loppukädessä olleet historian tärkeimpänä liikkeellepanevana voimana.

Aineellisten hyödykkeiden tuotantoprosessissa työtätekevät tuottavat ja uusintavat yhteiskunnan aineellisen elämän, kehittävät työvälineitä, keräävät tuotannollista kokemusta ja siten luovat *pohjan* tieteen, tekniikan ja taiteen kehitykselle. Vieläpä antagonistisissakin yhteiskuntamuodostumissa, missä työtätekevien osana on näännyttävä, epävapaa fyysinen työ ja missä tiede ja kulttuuri ovat riistävien luokkien monopolina, tuotantoteknologian ja työvälineiden kehityksen yhtenä lähteenä on työntekijäin tuotannollinen kokemus.

Vieläpä hitaan evoluutionkin kausina sekä poliittisen pysähdysten ja taantumuksen kausina, kun joukot poliittisesti nukkuvat, ts. kun ne eivät huomattavammin ja aktiivisesti osallistu poliittiseen elämään, kun ne antavat „rauhassa” riistää itseään, kansanjoukkojen työ vie eteenpäin yhteiskunnan kehitystä, määrittää historian kulun ja koko sivistyksen edistymisen.

Luokkayhteiskuntien historian liikkeellepanevana voimana on luokkataistelu ja ennen kaikkea työtätekevien joukkojen taistelu edistyksellisemmän yhteiskuntajärjestelmän puolesta.

Yhteiskunnallisten vallankumousten kaudella kansanjoukot nousevat tietoiseen ja aktiiviseen historialliseen toimintaan, murtavat aikansa eläneen yhteiskuntajärjestelmän ikuistamiseen pyrkivien taantumuksellisten luokkien vastarinnan. Taistelullaan ne ratkaisevat yhteiskunnallisen kehityksen perusristiriidat, raivaavat tien uudelle, edistyksellisemmälle yhteiskuntajärjestelmälle ja sankarillisesti puolustavat sitä taantumuksen voimia vastaan. Kansa on todellinen historian luoja.

Sitä mukaa kuin yhteiskunta kehittyy alimmilta asteilta ylemmille, *lisääntyy kansanjoukkojen tietoisuus ja järjestäytyneisyys* luokkataistelussa ja samalla myös niiden *osuus* yhteiskunnan kehityksessä.

Taistelullaan ja kapinoillaan orjat luhistivat orjanomistajajärjestelmän, johtivat sen tuhoon ja valmistivat edellytykset feodalismiin siirtymiselle. Maaorjien kapinat yhdessä silloisen

sorretun luokan, porvariston, taistelun kanssa johtivat feodaali-järjestelmän sortumiseen. Mutta eivät orjat sen enempää kuin maaorjataan voineet luoda yhteiskuntajärjestelmää, jossa työtätekevät olisivat olleet vapaita riistosta ja sorrosta. Sitä varten ei tuolloin ollut vielä aineellisia edellytyksiä. Vasta kapitalismi loi ensi kerran edellytykset siirtymiselle sellaiseen järjestelmään, so. sosialismiin. Proletariaatti on sellainen sorrettu ja riistetty luokka, joka yhteiskunnallisen asemansa vuoksi kykenee kohoamaan kaikkien työtätekevien johtajaksi ja järjestäjäksi heidän taistelussaan kaikesta sorrosta ja riistosta vapautumiseksi ja rakentamaan luokattoman kommunistisen yhteiskunnan. Tuota kykyä ei ole antanut luonto, vaan se kasvaa historiallisesti, kapitalistisen suurtuotannon, johon työväenluokka osallistuu, aineellisista edellytyksistä. Ja työväenluokka on jo osoittanut, että se kykenee kaikkien työtätekevien johtajaksi. Neuvostoliiton ja kansandemokraattisten maiden työtätekevät joukot ovat proletariaatin johdolla ja vallankumouksellisen etujoukon, kommunistisen puolueen ohjauksella tehneet lopun tilanherrojen ja kapitalistien sorrosta ja pystyttäneet oman valtansa laajalle alueelle maapalloa ja menestyksellisesti rakentavat sosialismia ja kommunismia.

„Yhdessä historiallisen toiminnan perusteellisuuden kanssa tulee siis kasvamaan tilavuudeltaan myöskin se massa, jonka aikaansaannosta se on”¹, kirjoitti Karl Marx „Pyhässä perheessä”. Se merkitsee, että mitä syvempi yhteiskunnan vallankumouksellinen uudistaminen on, sitä laajemmat joukot tietoisesti ja aktiivisesti siihen osallistuvat. Lenin sanoi tuota määritelmää erääksi marxilaisuuden syvällisimmäksi historiallis-filosofiseksi väittämäksi² ja selvitti tuon lain toisenkin puolen: „Mitä syvemmälle käypä on uudistus, jonka aiomme suorittaa, sitä useammat miljoonat ja kymmenet miljoonat on saatava kiinnostumaan siitä, suhtautumaan siihen tietoisesti, vakuuttumaan sen välttämättömyydestä.”³

Yhteiskunnan historian syvällisimmän vallankumouksen, sosialistisen vallankumouksen, käytäntö osoittaa havainnollisesti, kuinka vallankumoukselliseen uudistamiseen osallistuvien

¹ K. Marx und F. Engels, Die heilige Familie, op. cit., S. 253.

² V. I. Lenin, Teokset, 2. osa, s. 502.

³ V. I. Lenin, Teokset, 31. osa, s. 485.

joukkojen määrä lisääntyy sitä mukaa kuin muutokset syvenevät.

Porvarillisissa vallankumouksissa työtätekevien joukkojen päätehtävänä oli vanhan järjestelmän hävittäminen. Sosialistisessa vallankumouksessa työtätekevien sorretut joukot proletariaatin ja sen puolueen johdolla eivät suorita vain aikansa eläneen vanhan järjestelmän hävittämistä, vaan myös uuden yhteiskuntajärjestelmän rakentamisen.

Kaikissa antagonistisissa yhteiskuntamuodostumissa, historian vallankumouksellisia ajanjaksoja lukuunottamatta, työtätekevät ovat ikään kuin „politiikan ulkopuolella”, heillä ei ole aikaa eikä mahdollisuutta politiikkaan, sillä he ovat puutteen nujertamia.¹ Kansanjoukkojen luovat voimat pääsevät täydelliseen kukoistukseensa vasta sosialismin kaudella. „Sosialismi voidaan rakentaa vasta silloin”, sanoi Lenin, „kun entistä suuremmat, kymmenen ja sata kertaa suuremmat joukot ryhtyvät itse rakentamaan valtiota ja luomaan uutta talouselämää.”² Sosialismin ja kommunistin rakentavat työväenluokan ja sen marxilais-leniniläisten puolueiden johdolla kaikki työtätekevät joukot, koko kansa.

Sosialistinen vallankumous nostaa aktiiviseen ja tietoiseen historialliseen luomistyöhön yhteiskunnan syvimmistä kerroksista mitä laajimmat työtätekevien joukot, herättää sorretut joukot kaikkialla maailmassa ja siten nopeuttaa tavattomasti koko maailman historian kulkua.

„Perussyynä tähän maailman kehityksen valtavaan nopeistumiseen on se, että tuo kehitys on temmannut mukaansa uusia satoja ja miljoonia ihmisiä”³, kirjoitti Lenin. Kun suurin osa sorretusta, riistetyistä työtätekevistä ihmiskunnasta herää ja lähtee liikkeelle, niin sitä eivät pysty pysäyttämään kaikkein mahtavimmatkaan imperialistiset valtiot, tähdensi Lenin.

Millä voidaan selittää sosialistiseen vallankumoukseen, sosialismin ja kommunistin rakentamiseen aktiivisesti ja tietoisesti osallistuvien joukkojen historiassa ennen näkemätön

¹ Tämä ei kuitenkaan merkitse, että kansanjoukot eivät yleensä osallistuisi historialliseen liikkeeseen, luokkien taisteluun. Kysymys on siitä, että ne on syrjäytetty aktiivisesta osallistumisesta politiikan tärkeiden kysymysten ratkaisuun, valtion johtoon.

² V. I. Lenin, Teokset, 28. osa, s. 396.

³ V. I. Lenin, Teokset, 33. osa, s. 336.

laajeneminen? Ennen muuta sillä, että sosialismi vapauttaa työtätekevät ikuisiksi ajoiksi kaikesta yhteiskunnallisesta sorrosta ja riistosta.

Antagonistisissa yhteiskunnissa työtätekevät kehittivät tuotantovoimia luomalla aineellisia arvoja, mutta he muodostivat riistetyn ja sorretun voiman. Sosialistisessa yhteiskunnassa tuotannon tarkoituksena on koko yhteiskunnan aineellisten ja kulttuuritarpeiden täydellinen tyydyttäminen, mikä on täysin sopusoinnussa aineellisten hyödykkeiden välittömien tuottajien etujen kanssa.

Sitä mukaa kuin joukkojen tiedot, kokemus ja kulttuuri kohoavat, rikastuu myös joukkojen historiallisen luomistyön *sisältö*. Sosialismi on tehnyt mahdolliseksi joukkojen aineellisen hyvinvoinnin ja kulttuuritason jatkuvan kohoamisen. Tässä on yhteiskuntaelämän kaikilla aloilla ilmenevän työtätekevien ehtymättömän aktiivisuuden ja luovan aloitteellisuuden lähde.

Sosialistinen järjestelmä on tehnyt mahdolliseksi talouden ja kulttuurin ennennäkemättömän nopean kehityksen. Kapitalismi tarvitsi vuosisatoja voittaakseen feodalismien taloudellisesti kehittyneimmissä Euroopan ja Amerikan maissa. Ja vaikka kapitalismi 19. vuosisadan loppuun mennessä saavutti korkeimman asteensa ja muodostui maailman käsittäväksi talousjärjestelmäksi, se ei pystynyt poistamaan suurimmasta osasta Aasiaa ja Afrikkaa feodaalisten ja muiden ennen kapitalismia olleiden tuotantotapojen jäänteitä. Sosialistinen Neuvostoliitto taas tarvitsi vajaat kaksi vuosikymmentä ensiluokkaisen sosialistisen teollisuuden ja koneistetun sosialistisen suurmaatalouden luomiseen sekä kulttuurivallankumouksen suorittamiseen. Ja kaikki tuo tehtiin vaikeissa olosuhteissa, vihamielisen kapitalistisen ympäristön piirityksessä.

Sosialismin oloissa kansanjoukoista tulee ensimmäisen kerän historiassa tietoisia yhteiskunnan rakentajia. Askel askelelta sosialistinen järjestelmä vetää tietoiseen historialliseen luomistyöhön mukaan koko väestön, kaikki yhteiskuntakerrokset. Kaikki työtätekevät kansankerrokset eivät heti kykene samassa määrin osallistumaan sosialismin rakentamiseen. Kapitalismista sosialismiin siirtymisen kauden alussa siihen pystyy parhaiten työväenluokka. Se on kaikkien työtätekevien johtaja ja järjestäjä, joka vähitellen liittää yhteen, järjestää ja vetää socialisti-

seen rakennustyöhön mukaan myös kaupunkien ja maaseudun köyhälistön, käsityöläiset, keskivarakkaat maanviljelijät, sivistyneistön, porvarilliset asiantuntijat jne.

Naiset, jotka muodostavat puolet koko ihmiskunnasta, ovat antagonistisissa yhteiskunnissa kaksinverroin sorretussa asemassa. Sosialismi vapauttaa heidät, tekee tasa-arvoisiksi miesten kanssa ja vetää mukaan yhteiskunta-elämän kaikille aloille.

Imperialismi orjuuttaa kansoja. Se harjoittaa paitsi sosiaalista myös kansallisuus- ja siirtomaasortoa. Sosialismi vapauttaa kaikki kansat luokka- ja kansallisuussorrosta ja tekee ne tasa-arvoisiksi. Se merkitsee, että sosialismin kaudella historian näyttämölle ilmaantuu aktiivisina historian tekijöinä tavaton määrä aikaisemmin poljettuja, oikeudettomia heimoja ja kansoja, jotka ovat ottaneet kohtalonsa omiin käsiinsä.

Riistovaltio suhtautuu vihamielisesti joukkoihin, tukahduttaa niiden poliittisen aktiivisuuden ja aloitteellisuuden. Sosialistinen valtio päinvastoin päästää täydellisesti valloilleen joukkojen valankumouksellisen voiman, oma-aloitteisuuden ja luomiskyvyn. Sosialistisen valtion rakentavat juuri työläis- ja talonpoikaisjoukot kommunistisen puolueen johdolla. „Neuvostovalta on tie sosialismiin, se on työtätekevien joukkojen löytämä tie ja siksi se on oikea, siksi se on voittoisa”, sanoi Lenin.¹

Antagonistinen luokkayhteiskunta merkitsee työtätekeville joukoille paitsi taloudellista ja poliittista sortoa myös *henkistä sortoa*, lukutaidottomuutta ja sivistymättömyyttä. Mutta tästä huolimatta työ kansa on riistäjien sironalaisuudessa luonut paitsi aineellisia myös suuria henkisiä arvoja. Sosialistisen realismin kirjallisuuden perustanlaskija Maksim Gorki kirjoitti:

„Kansa ei ole pelkästään se voima, joka luo kaikki aineelliset arvot, se on henkisten arvojen ainoa ja ehtymätön lähde, paras filosofi ja runoilija ajassa, kauneudessa ja luomistyön nerouudessa, joka on luonut kaikki suuret runoelmat, kaikki maapallon tragediat ja niistä suurimman — maailman kulttuurihistorian.”² Kansa on luonut saduissaan, lauluissaan ja runoelmissaan niin erinomaisia taiteellisia hahmoja kuin Prometheus, Herakles, Antaios, Orestes ja Pylades, Farhad ja Širin, Don Quijote, Faust

¹ V. I. Lenin, Teokset, 29. osa, s. 231.

² М. Горький, Собрание сочинений, т. 24, 1953, стр. 26.

ja Mefistofeles, venäläiset bylinojen sankarit, „Mahâbhâratan” ja „Râmâyanan”, „Kalevalan” jne. sankarit. Kaikkien aikojen ja maiden suuret taiteilijat ovat saaneet moniin teoksiinsa idean ja henkilöt kansan yhteisen luomistyön aarreitasta. Monet kuvaamataiteen helmet, joita säilytetään museoissa, palatseissa, temppeleissä ja omistavien luokkien yksityisasunnoissa, ovat kansasta lähteneiden mestareiden käsien ja nerouden tuotteita.

Kulttuurihistoriasta tiedämme, että henkisen kulttuurin suuret nousukaudet liittyvät joukkojen historiallisiin liikkeisiin, kansojen vapaustaisteluun. Kuten XVI luvussa totesimme, Venäjän yhteiskunnallisen ajattelun, kirjallisuuden ja kuvataiteen kukoistuskaudella 19. vuosisadalla oli juurensa kansanjoukkojen taistelussa tsaarinvaltaa ja maaorjuutta vastaan. Marxisinleninisin — koko maailman kulttuurin suurimman saavutuksen — syntyminen ja kehittyminen on liittynyt saumattomasti työväenluokan ja sen vallankumouksellisen liikkeen syntyyn ja kehitykseen.

Lenin sanoi, että miljoonien järki luo jotain mittaamattomasti suurempaa kuin kaikkein nerokkaimmankaan ihmisen ennakkonäkemykset pystyy aavistamaan, ja sitä paitsi se tapahtuu kaikilla aineellisen ja henkisen elämän aloilla. Mutta luokkayhteiskunnassa kansat elävät jatkuvassa puutteessa, niiltä on riistetty luomansa aineellisen ja henkisen kulttuurin aikaansaannokset. Riiston ja sarron järjestelmä tukahduttaa, kuristaa ja tuhoaa kansan syvissä riveissä miljoonia lahjakkaita yksilöitä, myrkyttää heidän ajatusmaailmansa uskonnon oopiumilla jne. Riistäjäluokat eivät tyydy pelkästään sortamaan joukkoja, vaan ne myös pettävät niitä ideologiansa avulla, käyttävät niiden tarmoa, innostusta ja isänmaallisia tunteita hyväkseen itsekkäissä ja taantumuksellisissa luokkapyrkimyksissään. Tuo kaikki rajoittaa kansanjoukkojen historiallista luomistyötä. Siksi onkin hyvin käsitettävää, kuinka perusteellisesti kansanjoukkojen asema, historiallisen luomistyön mittasuhteet ja osuus muuttuvat sosialismin ja kommunismin vallitessa.

Laajamittaisen kommunistisen rakennustyön kausi merkitsee koko kansan aineellisen hyvinvoinnin ja kulttuurin edelleen kohoamista, sen kaikkien fyysisten ja henkisten voimien, lahjo-

jen ja kykyjen kukoistusta ja niin ollen myös sen luovan aktiivisuuden ja aloitteellisuuden kasvua. Joukkojen luova kilpailu nousee uudelle, korkeammalle tasolle.

Sosialismin ja kommunismin miljoonien rakentajien kokemus vaikuttaa yhteiskunnan henkisen elämän kaikkien alojen kehitykseen, auttaa marxilais-leniniläisen yhteiskuntatieteen rikastuttamista ja kehittämistä. Kymmenien miljoonien sosialismin rakentajien Neuvostoliitossa saama kokemus on tarjonnut historiallisia esimerkkejä, joihin kaikki sosialismin tielle lähtevät maat voivat nojata ja nojaavat. Tätä kokemusta hyväksikäyttäessään kansanjoukot muissa sosialistisissa maissa puolestaan rikastuttavat sitä luovalla toiminnallaan uusia historiallisia olosuhteita ja maittensa kansallisia erikoispiirteitä vastaavasti. Riistäjien pakkoluovuttamisen ja kukistamisen, tuotantolaitosten kansallistamisen tai osittaisen ostamisen konkreettiset muodot, porvarillisten asiantuntijain ja kansallisen porvariston hyväksikäytön muodot, tuotannon yhteiskunnallistamisen muodot maataloudessa, sosialistisen kilpailun ja tuotannon työläisjohdon muodot — kaikki tuo on saatu teoriaan joukkojen käytännön kokemuksesta ja tuo kokemus sen myös tarkistaa ja valikoi. Myös talouden sosialististen muotojen, sosialistisen valtiokoneiston ja kulttuurilaitosten kehittämisessä teoria nojaa käytäntöön, joukkojen elämäkokemukseen.

Kansanjoukkojen menestykset sosialistisissa maissa, kommunismin rakennustyön menestykset Neuvostoliitossa, jotka antavat uutta historiallista kokemusta kaikille kansoille, tekevät valtuisan vaikutuksen muiden maiden kansanjoukkojen vallankumouksellisen tietoisuuden, järjestäytyneisyyden ja historiallisen aloitteellisuuden lisääntymiseen.

Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen jälkeen ja vallankumouksen voitettua Kiinassa ja muissa kansandemokraattisissa maissa on siirtomaissa ja riippuvaisissa maissa ollut nähtävissä mahtava kansallisen vapausliikkeen nousu siirtomaaorjuutusta vastaan. On syntynyt ennen näkemättömän laaja rauhanpuolustajien joukkoliike, työläisten, talonpoikien, nuorison, naisten ja sivistyneistön demokraattiset järjestöt kasvavat, työväenluokan ja marxilaisten työväenpuolueiden vaikutus noissa järjestöissä voimistuu. Nuo demokraattiset liikkeet

on synnyttänyt kapitalismin yleinen kriisi ja sosialismin voimien kasvu ja niillä on tärkeä osa aikamme ihmiskunnan kohtaloissa, muun muassa taistelussa, jota käydään uuden maailmansodan ehkäisemiseksi.

2. Yksilön osuus historiassa

Kansanjoukkojen tunnustaminen historiallisen kehityksen ratkaisevaksi voimaksi ei merkitse sitä, että kielletäisiin tai väheksyttäisiin yksilön osuutta historiassa. Mitä aktiivisemmin kansanjoukot osallistuvat historiallisiin tapahtumiin ja liikkeisiin, sitä polttavampana nousee esiin kysymys niiden liikkeiden johtamisesta, johtajien ja poliittisten puolueiden osuudesta.

Marxilaisuuden vastustajat (narodnikkilaisista sosiologeista Lavrovista ja Mihailovskista, uuskantalaisista Windelbandista, Rickertistä ja Stammlerista marxilaisuuden nykyisiin „arvostelijoihin” saakka) väittävät, että tunnustaessaan objektiivisen lainmukaisuuden yhteiskunnan kehityksessä marxilaisuus samalla muka kieltää yksilön osuuden historiassa, tekee ihmisistä historiallisen välttämättömyyden marionetteja ja päättyy muka lopulta fatalismiin. Mutta todellisuudessa ei ole olemassa ristiriitaa siinä, että tunnustetaan objektiivinen lainmukaisuus ja yksilön osuus historiassa. Päinvastoin juuri se, että kielletään objektiivinen lainmukaisuus tai ei tunneta sitä, tekee ihmisistä marionetteja, tiedostamattoman välttämättömyyden ja erilaisten sattumien orjia. Vasta sitten kun ihmiset ovat päässeet selville historian objektiivisista laeista, he voivat toimia *tietoisesti, vapaasti*, asiantuntemuksella. Vasta tuntiessaan yhteiskunnan kehityksen lait ihmiset voivat *nähdä etukäteen* historian kulun.

Jos ihmiset eivät halua ottaa huomioon objektiivisia lakeja ja olosuhteita, he kärsivät tappioita tai joutuivat tuulimyllyjä vastaan taistelleen Don Quijoten vähemmän kadehdittavaan asemaan. Esimerkiksi narodnikit halusivat historian objektiivisten lakien vastaisesti pysähdyttää kapitalismin kehityksen, estää työväenluokan kasvun ja marxilaisuuden leviämisen Venäjällä. Mutta historian kulku, kapitalismin kehitys ja työväenliikkeen kasvu kumosivat narodnikkien teorian ja johtivat marxilaisuuden voittoon.

Marxilaisuus ei kiellä yksilön osuutta, vaan selvittää tieteellisesti kysymykset, *miksi* nämä tai nuo yksilöt toimivat tietyinä aikakautena siten eikä toisin? Miksi ihmisten pyrkimykset törmäävät vastakkain ja mitä siitä seuraa? Millaisten olosuhteiden vallitessa yksilö menestyy eikä hänen toimintansa huku vastakaisten toimintojen mereen? Vastauksen saaminen noihin kysymyksiin pakottaa tutkimaan, millaisissa yhteiskunnallisissa oloissa kyseiset yksilöt elävät ja toimivat, mihin luokkaan he kuuluvat, millaiset objektiiviset olosuhteet kyseisellä kaudella on olemassa joukkojen, luokkien, puolueiden ja erillisten yksilöiden toiminnalle.

Historian kulkua eivät määrää suurten yksilöiden aatteet eivätkä pyrkimykset, vaan aineellisten hyödykkeiden tuotantotapojen kehitys, luokkien, kansanjoukkojen taistelu.

Historian objektiivinen kulku on voimakkaampi kuin erillisten yksilöiden tahto ja pyrkimykset, se on myös voimakkaampi kuin kokonaisten puolueiden ja luokkien tahto ja pyrkimykset, olipa niillä millainen valta tahansa. Sellaiset luokat, puolueet ja yksilöt, jotka yrittävät pysäyttää tai pidättää historiallista kehitystä, kärsivät loppujen lopuksi tappion.

Mikä sitten siinä tapauksessa on yksilön osuus historiassa? Yksilö voi toiminnallaan nopeuttaa tai hidastuttaa liikettä, helpottaa tai vaikeuttaa liikkeen päämäärien saavuttamista siitä riippuen, missä määrin hän ymmärtää sen yhteiskunnallisen liikkeen ehdot ja tehtävät, johon hän osallistuu. Liikkeen johdossa oleva yksilö voi auttaa sitä välttämään turhia uhreja, mutta virheillään hän voi aiheuttaa liikkeelle vahinkoa, tarpeettomia uhreja, väliaikaisia takaiskuja ja tappioita tai jouduttaa tappioiden tuloa, jos ne ovat historiallisesti kiertämättömiä.

Yksilö voi siis esittää sekä *edistyksellistä* ja *myönteistä* että *taantumuksellista* ja *kielteistä* osaa. Historiasta tunnetaan sellaisiakin yksilöitä, joiden osuus on ollut sangen ristiriitainen: heillä on ollut toisessa suhteessa edistyksellinen osuus, mutta toisessa taantumuksellinen. Esimerkiksi Napoleon esitti edistyksellistä osaa porvarillisen Ranskan historiassa puolustaessaan porvarillisen vallankumouksen saavutuksia ja aiheuttaessaan tappioita Euroopan feodaalisille yksinvaltiaille, mutta hänen valloituspolitiikkansa johti lopulta Ranskan tappioon ja

kansalliseen alennustilaan, Bourbonien paluuseen valtaan ja taantumuksen herruuteen.

Suurten yksilöiden toiminta riippuu objektiivisista laeista ja samalla se tuo sattumanvaraisuuden aineksen tapahtumien kulkuun. Osoittaessaan historiallisen prosessin lainmukaisuuden historiallinen materialismi ei kuitenkaan kiellä sattumien osuutta. Sattumilla on omat syynsä ja ne ovat historiallisen välttämättömyyden ilmenemisen täydennyksenä ja erikoismuotona. „Historia olisi luonteeltaan hyvin mystillistä, jos 'sattumilla' ei olisi mitään osuutta”, kirjoitti Marx. „Nuo sattumat kuuluvat itse tietysti elimellisenä osana kehityksen yleiseeri kulkuun ja tulevat saatetuiksi tasapainoon muilla sattumilla. Mutta nopeistuminen ja hidastuminen riippuvat suuresti noista 'sattumista', joiden joukossa esiintyy sellainenkin 'sattuma' kuin niiden henkilöiden luonne, jotka ovat alussa liikkeen johdossa.”¹ Tapahtuu sellaista, että kun liike on vielä heikko, sen johdossa on satunnaisia ihmisiä, jotka eivät tunne liikettä omakseen tai jotka heijastavat vain sen heikkoutta, takapajuisuutta. Myöhemmin liike heittää tuollaiset ihmiset sivuun, mutta he voivat jonkin aikaa hidastuttaa liikettä, sysätä sitä väärälle tielle ja aiheuttaa tarpeettomia uhreja. Yksityisen historiallisen henkilön ilmaantumiseen ja esiintuloon liittyy paljon sattumanvaraista, ja hän itse toiminnallaan avaa tien monille muille historian sattumille.

Se että porvariston ja tilanherrojen valtion johdossa Venäjällä vuonna 1917 oli älyllisesti rajoittunut keisari Nikolai II ja porvarillisen väliaikaisen hallituksen johdossa kerskailija ja itserakas keikari Kerenski, olivat tietenkin historiallisia sattumia, jotka helpottivat vallankumouksen voittoa. Venäjän riistäjäluokkien johdossa olisi voinut tietenkin olla viisaampia ja kaukonäköisempiä henkilöitä, jotka olisivat tehneet vallankumouksen voiton vaikeammaksi. Mutta historiassa eivät ratkaise sattumat eivätkä erilliset yksilöt, vaan ennen kaikkea luokkien, kansanjoukkojen taistelu.

Luonnehtiessaan yksilön osuutta historiassa marxilaisuus nojaa siihen dialektis-materialistiseen käsitykseen, että sattuma ja välttämättömyys, niiden yhteys ja vuorovaikutus muodostavat

¹ K. Marx ja F. Engels, Valitut teokset, II osa, s. 419.

historian kulussa ykseyden keskenään. Engels kirjoitti Starkenburgille: „Se on luonnollisesti pelkkä sattuma, että nimenomaan tämä suurmies nousee esiin tietyssä maassa ja tietyssä aikana. Mutta jos pyyhkäisemme hänet pois näyttämöltä, niin silloin syntyy kysyntää hänen sijaistajastaan, ja sellainen sijaistaja löytyy, enemmän tai vähemmän onnistunut, mutta ajan pitkään sellainen löytyy. Se oli sattuma, että Napoleon, nimenomaan tuokorsikalainen, oli se sotilasdiktattori, joka tuli sodan näännyttämälle Ranskan tasavallalle tarpeelliseksi. Mutta ellei olisi ollut Napoleonia, joku toinen olisi esittänyt hänen osansa. Tämän on todistanut se, että sellainen mies on löytynyt joka kerta, kun häntä on tarvittu: Caesar, Augustus, Cromwell jne. Joskin materialistisen historiankäsityksen kehittäjä Marx, niin Thierry, Mignet, Guizot ja kaikki englantilaiset historioitsijat ennen vuotta 1850 ovat todisteena siitä, että sen pyrkivät tekemään monet, ja kun Morgan kehittäjä tuon saman käsityksen, niin se todistaa, että aika oli sille kypsä ja että sen *täytyi* tulla keksityksi.”¹

Samanaikaisesti Marxin kanssa tuohon johtopäätökseen tuli myös Engels. Marxin ja Engelsin nerous olikin ennen kaikkea siinä, että he antoivat vastauksen niihin suuriin kysymyksiin, jotka oli asettanut koko ihmiskunnan, inhimillisen ajattelun ja tieteen kehitys.

Subjektiiviset idealistit, mm. voluntaristit, väittävät, että jos kyseisenä aikana ei olisi noussut esiin tätä tai tuota suurta yksilöä, niin historian kulku olisi ollut aivan toisenlainen. Tuollaisen katsantokannan lähtökohtana on se väärä mielipide, että suurten historiallisten henkilöiden ilmestymistä eivät määrää yhteiskunnan kehityksen tarpeet. Subjektiivisten idealistien käsitys johtaa siis siihen, että jos ei olisi ilmestynyt Pythagorasta ja ellei hän olisi keksinyt teoreemaa suorakulmaisen kolmion sivuista, niin ihmiskunta ei tuntisi sitä vielääkään. Jos ei olisi syntynyt Kolumbusta, niin eurooppalaiset eivät olisi vielääkään löytäneet Amerikkaa. Jos ei olisi ollut Newtonia, niin ihmiskunta ei tähän päivään olisi tiennyt yleisestä painovoimasta. Ja jos ei olisi ollut Polzunovia, Wattia, Stephensonia ja Fultonia, niin ei vielääkään olisi höyrykonetta, veturia ja höyrylaivaa, ja ihmiskunta käyttäisi vieläkin kulkuneuvoinaan

¹ K. Marx ja F. Engels, Valitut teokset, II osa, s. 457.

rattaita ja purjelaivoja. Yhteiskunnan historia ja tieteen kehitys riippuvat siis yksinomaan sattumasta, tämän tai tuon ihmisen syntymästä ja kuolemasta. Nämä järjettömät epätieteelliset katsomukset säilyvät kaikesta huolimatta osittain sen „optisen virheen” vuoksi, joka nousee tutkijan eteen, kun hän tarkastelee suurten yksilöiden ilmestymistä ja osuutta historiassa abstraktisesti, irrallaan luokkien ja kansanjoukkojen taistelun konkreettista historiallisista olosuhteista, irrallaan tuotannon, tieteen, tekniikan jne. kehityksestä.

Tuon virheen osoitti Plehanov havainnollisesti samaisen Napoleonin esimerkillä. Suoritetuana ”hyvän miekan”, so. sotilasdiktaattorin tehtävät, joka pelasti Ranskan porvarillisen tasavallan vihollisten (toisaalta Bourbonien ja toisaalta vallankumouksellisten joukkojen — „sanskulottien”) kourista, „Napoleon samalla syrjäytti tuosta tehtävästä kaikki toiset kenraalit, joista eräät olisivat ehkä suorittaneet sen aivan samoin tai melkein samoin kuin hän... Tämän vuoksi tapahtuukin se optinen virhe, josta puhumme. Napoleonin henkilökohtaisen voiman me näemme äärimmäisen suurenneltuna, koska lasemme hänen ansiokseen koko sen yhteiskunnallisen voiman, joka hänet nosti pinnalle ja tuki häntä. Hänen henkilökohtainen voimansa näyttää joltakin aivan poikkeukselliselta, sillä muut samankaltaiset voimat eivät muuttuneet mahdollisuudesta todellisuudeksi. Ja kun meille sanotaan: mitähän olisi ollut, jos ei olisi ollut Napoleonია, niin käsityksemme sekaantuu ja meistä tuntuu, että ilman häntä ei olisi ollut koko sitä yhteiskunnallista liikettä, jolle hänen voimansa ja vaikutuksensa rakentuivat”.¹

Kun yhteiskunnan kehitys nostaa eri aloilla esiin tehtäviä, ne herättävät monien huomattavien kykyjen huomiota aina siihen saakka, kunnes tehtävät on ratkaistu. Kun siinä on onnistuttu heidän huomionsa kiintyy muihin tehtäviin. Jos kyseessä oleva kyky kuolisi ehtimättä ratkaista tehtäväänsä, niin sen suorittaisivat toiset.

Diletantit luulevat, että suuret tieteelliset keksinnöt tehdään satunnaisten syiden tai nerokkaan „ennakkonäkemyksen”, salaperäisen intuition vaikutuksesta. Tosiasiassa nuo keksinnöt ovat paitsi suurten lahjojen, myös sitkeän työn ja laajojen tutkimusten tulosta. Nerokkuus ei ole yksinomaan luovaa lahjakkuutta, vaan myös valtavaa työteliäisyyttä, pitkäjännitteisyyttä ja sitkeyttä asetetun päämäärän saavuttamisessa. Diletanttien mielestä Newton keksi yleisen painovoimalain sen vaikutuksesta, että kerran sattumalta näki omenan putoavan puusta, ja Watt

¹ Г. В. Плеханов, Избранные философские произведения, т. II, стр. 327.

höyrykoneen tarkkaillessaan kiehuvan vesipannun kantta. Kaikki näyttää hyvin helpolta ja yksinkertaiselta! Tosiasiassa nuo ja muut suuret keksinnöt, jotka avaavat uuden aikakauden tieteessä, ovat lukuisten ihmisten kokemuksen kehityksen, aikaisempien tutkimusten, havaintojen ja niiden yleistysten ja synteesien tulos. Tuollaisia yleistyksiä voi tietenkin tehdä vain syvästi ajatteleva suuri tiedemies, joka ehdottomasti hallitsee aikansa kaikkia tarvittavia tietoja. Tutkimuksissaan tiedemies nojaa edeltäjiensä tutkimuksiin, jatkaa ja täydentää niitä, tarkistaa kriittisesti heidän teorioitaan, hypoteesejään ja ennusteitaan. Nykyaikana työskentelevät samojen kysymysten parissa monet tiedemiehet ja mitä monimutkaisimmilla tutkimusvälineillä varustetut tieteelliset tutkimuslaitokset ja laboratoriot. Siis tieteenkään alalla eivät kehitystä vie eteenpäin yksistään suuret, etevät tiedemiehet, vaan panoksensa antaa myös tavallisten tutkijoiden joukko.

Myöskään taiteen alalla eivät riitä pelkät luonnonlahjat. Tarvitaan yhteiskunnalliset olosuhteet niiden kehittymiselle. Pystyäkseen luomaan aikansa vaatimuksia vastaavasti taiteilijan täytyy omaksua ihmiskunnan ennen häntä luoma mestaruus, tiedot, taidot. Kaikki suuret taiteilijat saavat innoituksensa kansantaiteen suuresta aarreatasta, ilmentävät kansan tunteita, ajatuksia ja toiveita. Vain sen vuoksi he kykenevät luomaan suuria taideteoksia, jotka säilyttävät tuleville sukupolville kestävän tietopuolisen, taiteellisen, kasvattavan merkityksen.

Marxilaisuus ei suinkaan ole sitä mieltä, että kaikkien ihmisten tulisi kommunismissa olla samanlaisia joka suhteessa, saman verran kuluttaa ja omata samanlaiset lahjat, nerokkuuden ja kyvyt. Lenin kirjoitti: „Porvarilliset professorit ovat yrittäneet tasa-arvoisuuskäsitteen johdosta todistaa meidät syytäviksi siihen, että me muka tahdomme tehdä kaikki ihmiset samanveroisiksi. Tästä keksimästään mielettömyydestä he ovat yrittäneet syyttää sosialisteja. Mutta valistumattomuudessaan he eivät tienneet, että sosialistit — ja nimenomaan nykyisen tieteellisen sosialismin perustajat, Marx ja Engels — ovat sanoneet: tasa-arvoisuus on tyhjä fraasi, jos tasa-arvoisuudella ei ymmärretä luokkien hävittämistä.”¹

¹ V. I. Lenin, Teokset, 29. osa, s. 338.

Luokkien hävittäminen merkitsee sitä, että hävitetään taloudellinen, sosiaalinen eriarvoisuus, kaikki vapautuvat yhtäläisesti riistosta, omistavien luokkien monopoli sivistykseen lopetetaan ja jokaiselle ihmiselle luodaan samanlaiset edellytykset kaikkien lahjojensa kaikinpuoliseen ja vapaaseen kehittämiseen. Antagonistisissa yhteiskuntamuodostumissa on vain etuoikeutettujen luokkien jäsenillä hyvät mahdollisuudet persoonallisuutensa kehittämiseen. Kommunismi on sellainen yhteiskunta, jossa „jokaisen vapaa kehitys on kaikkien vapaan kehityksen ehtona”.

Jokaisella yhteiskuntamuodostumalla on oma järjestelmänsä kouluttaa, kasvattaa ja nostaa ihmisiä johtaville paikoille, mikä tietenkään ei tee mahdolliseksi satunnaisia poikkeamia järjestelmästä. Kapitalistisessa yhteiskunnassa vaikuttavat tälläkin alalla kilpailun lait, ja sitä paitsi porvaristo nostaa johtaville paikoille sellaisia ihmisiä, jotka palvelevat sen etuja. Sosiaalinen yhteiskunta kouluttaa ja kasvattaa sellaisilla ominaisuuksilla varustettuja työntekijöitä, joita kansa tarvitsee, ja sijoittaa ihmiset niille paikoille, missä he lahjojensa ja koulutuksensa puolesta voivat tuoda yhteiskunnalle suurimman hyödyn. Tässä toimivat sosialistisen demokratian ja kykyjen sosialistisen kilpailun periaatteet.

Mutta kuinka historialliset yksilöt nousevat näyttämölle? Ehkä siinä valitsee puhdas saftuma? Jo kauan sitten on huomattu se tosiasia, että suuret yksilöt nousevat esiin ennen kaikkea ja pääasiassa historian murroskausina, jyrkkien muutosten ja sosiaalisten yhteentörmäysten, kansanliikkeiden ja vallankumousten kaudella. Ranskan porvarillisen vallankumouksen kausi nosti esille sellaiset henkilöt kuin Danton, Robespierre, Saint-Just, Marat jne., ja tuon vallankumouksen edellä vaikuttivat suuret valistajat, materialistit ja ateistit, jotka muokkasivat ranskalaisten ajatuksia vallankumoukselliseksi, valmensivat heitä taisteluun feodalismia ja yksinvaltiutta vastaan. Taistelu maorjuutta ja itsevaltiutta vastaan Venäjällä nosti esiin sellaiset suuret ajattelijat ja vallankumousmiehet kuin Radištšev, dekabristit¹, Herzen, Belinski, Tšernyševski, Dobroljubov, etevää tiedemiehiä, kirjailijoita, taidemaalareita ja säveltäjiä. Vallankumouksellisen proletariaatin ilmestyminen historian areenalle nosti esille sellaiset vallankumouksellisen ajattelun jättiläiset kuin Marxin, Engelsin, Leninin ja heidän työtoverinsa, oppilaansa ja seuraajansa eri maissa.

Jokaisella kansalla, jokaisella kansakunnalla ja jokaisella rodulla on omat neronsa, tarvitaan vain olosuhteet heidän kehitykselleen. Nuo olosuhteet määrää yhteiskuntajärjestelmän luonne. Jos feodalismi olisi pysynyt Ranskassa pystyssä

¹ Dekabristit olivat venäläisiä aatelisia vallankumousmiehiä, jotka nostivat joulukuun 14 (26) p:nä 1825 (joulukuu — ven. dekabri — siitä nimitys „dekabristit”) Pietarissa kapinan tsaarin itsevaltiutta vastaan.— Suom.

20—30 vuotta kauemmin kuin pysyi, niin tuskinpa me olisimme saaneet tietää, että Ranskan kansan syvissä riveissä oli sellaisia neroja kuin Danton, Robespierre, Marat, Saint-Just, Napoleon ja monia muita, jotka kohosivat käsityöläisistä, latojista, näyttelijöistä, partureista, upseereista ja aliupseereista. Heidät kohotti esiin vallankumous.

Lahjakkaan yksilön esiin tulemista ei tietenkään määrää yksinomaan yhteiskunnan tarve, vaan myöskin niiden ihmisten lahjat, kyvyt ja henkilökohtaiset ominaisuudet, joita yhteiskunta, luokka kullakin hetkellä tarvitsee kypsytettyjen historiallisten tehtävien ratkaisemiseen. Suuria historiallisia yksilöitä ovat olleet ne, jotka ovat toisia aikaisemmin, selvemmin ja syvemmin ymmärtäneet uudet historialliset olosuhteet, yhteiskunnallisen kehityksen tarpeet ja johtaneet kansanjoukkoja.

Suuri yksilö, kirjoitti Plehanov, on „aloitteentekijä, sillä hän näkee *kauemaksi* kuin toiset ja tahtoo *voimakkaammin* kuin toiset. Hän ratkaisee tieteellisiä tehtäviä, joita on asettanut yhteiskunnan aikaisempi henkinen kehitys; hän osoittaa ne uudet yhteiskunnalliset tarpeet, jotka on synnyttänyt aikaisempi yhteiskunnallisten suhteiden kehitys; hän on aloitteentekijänä niiden tarpeiden tyydyttämisessä. Hän on sankari. Hän ei ole sankari siinä mielessä, että pystyisi pysäyttämään tapahtumien luonnollisen kulun tai muuttamaan sitä, vaan siinä, että hänen toimintansa on tuon kiertämättömän ja tiedottoman tapahtumien kulun tietoista ja vapaata ilmentymistä. Siinä onkin koko hänen merkityksensä, siinä koko hänen voimansa. Mutta se on valtava merkitys, hirvittävä voima”¹. Se ei ole erillisen yksilön *henkilökohtainen* voima, vaan historian *objektiivisen* logiikan voima, yhteiskunnallisen liikkeen voima.

Historian merkkihenkilöiden tyyppi yleensä heijastaa sen yhteiskunnan ja luokan luonnetta, jota he palvelevat, se kuvastaa tuon yhteiskunnan ja luokan historiallista kehitystasoa ja olosuhteita, joissa he joutuvat toimimaan. Kapitalismin voittoon feodalismista tarvittiin talonpoikaiskapinoita feodaaleja vastaan ja porvarillisia vallankumouksia, kansalaisotia ja kansojen taisteluja. Nuo liikkeet synnyttivät suuria ajattelijoita, filosofeja ja poliitikkoja, jotka edustivat vapauden, tasa-arvoisuuden ja veljeyden yleviä aatteita ja innoittivat kansaa taisteluun feodaalijärjestelmää, keskiaikaisuutta ja despotismia vastaan. Mutta heti kun porvarillinen järjestelmä pääsi voitolle feodaalisesta

¹ Г. В. Плеханов, Избранные философские произведения, т. II, стр. 333.

ja porvaristo tuli valtaan, vallankumoukselliset toimihenkilöt vaihtuivat porvarillisiin poliitikkoihin, jotka suhtautuvat yhä vihamielisemmin vallankumoukseen ja kansanjoukkoihin. Kapitalismin mätäneminen ja kriisi lisää porvarillisten poliitikkojen vihamielisyyttä kansaa kohtaan. Aikamme porvaristo on nostanut keskuudestaan mm. sellaiset taantumukselliset hahmot kuin Mussolini, Hitler, McCarthy, Truman, Tšiang Kai-šek, Syngman Rhee. He ovat nykyajan kapitalismin ja porvariston laillisia lapsia ja symboleja.

Nykyajan porvariston ja sen ideologiiden vihamielisyys työtätekeviä joukkoja kohtaan ilmenee myös siinä, että levitetään idealistista teoriaa „sankareista ja laumasta”, „teknokratian”, rotuopin, „eliitin” jne. aatteita. Jo 19. vuosisadalla riistävien luokkien viha joukkoja kohtaan tuli kyynillisesti esiin Nietzschen taantumuksellisessa filosofiassa. Hän ylisti „yli-ihmistä”, ihmispetoa, joka polkee maahan toisten oikeudet ja saavuttaa valtaa ja rikkautta väkivallan ja murhien avulla. Nietzsche piti kansaa kelvottoman aineen sirpaleiden massana, jonka pohjalla syntyy „yli-ihminen”. Ei olekaan ihmeteltävää, että Italian ja Saksan fasismi otti tuon taantumuksellisen ideologian aseekseen ja käytti sitä murhamiesten kasvattamiseen. Samaisen epäinhimillisen rotuideologian ovat omaksuneet amerikkalaisen Ku Klux Klanin fasistiset järjestöt.

Gobineau, Lapougen, Houston Chamberlainin rotuteoriat, joita hitleriläiset käyttivät hyväkseen, kuvaavat työtätekeviä alhaisena rotuna, mutta yhteiskunnan riistävää yläluokkaa „eliittinä”, valittuna, puhtaana ja korkeampana herrojen rotuna. Sosiaaliset darvinistit kuvaavat työläisiä „epäonnistuneiden ryhmänä”, biologisesti vajavaisina, ja siksi elämäntaistelussa tappiolle jääneinä. Amerikkalaisten bisnesmiesten nöyrät historiantkirjoittajat (Allan Nevins ja muut) kuvaavat joukkoja painolastina, joka aiheuttaa paljon huolta „hyväntekijöille” — Rockefellerille, Morganeille, Fordeille ja muille monopolipääoman mahtimiehille, joista nuo historiantkirjoittajat tekevät USA:n edistyksen sankareita. Lukemattomat kirjojen tekijät ja artikkeleiden kirjoittajat märehtivät sellaisia epätieteellisiä ajatuksia, että yhteiskunnan historia on muka erilaisten „eliittien” (so. riistävän vähemmistön) vaihtumisen historiaa, että siviilisaatio on mennyt eteenpäin vain silloin, kun massat ovat alistu-

neet „eliitille”, eikä silloin kun ne ovat nousseet kapinaan sitä vastaan.

Sosialistista demokratiaa, työtätekevän enemmistön valtaa, taantumuksellisen porvariston ideologit sanovat halveksien „määrän demokratiaksi”, mutta monopolipääoman, finanssiharvoinvallon ja miljardööriryhmän diktatuuria he sanovat „laadun demokratiaksi”. Kaikkien noiden teorioiden luokkaluonne on siinä, että ne yrittävät eri tavoin perustella ja todistella oikeuteksi joukkojen sortamista, niiden eristämistä poliittisesta elämästä ja vallan säilyttämistä riistävien luokkien, niiden huippu-kerroksen käsissä.

Sosialistiset vallankumoukset ovat kumonnet kaikki nuo teoriat. Käytäntö on kiistattomasti osoittanut, että vallankumouksellisen marxilaisen puolueen johtamat työtätekevät joukot kykenevät paitsi kaatamaan riistäjien vallan myös ilman riistäviä luokkia rakentamaan uuden, sosialistisen yhteiskunnan, johtamaan valtiota ja kansantaloutta ja luomaan uuden kulttuurin. Tuon kokemuksen vaikutuksesta porvarillisen sivistyneistön parhaat edustajat, ymmärtäen kapitalistisen järjestelmän lopun lähestyvän, siirtyvät rauhan, demokratian ja sosialismin puolesta taistelevien kansanjoukkojen puolelle.

3. Työväenluokan johtajien osuus vallankumouksellisessa liikkeessä

Imperialismin ja kapitalismista sosialismiin siirtymisen kausi on asettanut työväenliikkeelle käytännön tehtävänä sosialistisen vallankumouksen suorittamisen. Tässä yhteydessä on noussut erittäin kärkevänä esiin kysymys proletariaatin puolueen ja sen johtajien osuudesta ja tehtävistä vallankumouksellisessa liikkeessä. Proletariaatin vallankumouksellisen puolueen perustaja ja johtaja V. I. Lenin, joka järjesti Lokakuun Suuren sosialistisen vallankumouksen voiton, yleisti vallankumouksellisen liikkeen kokemuksen ja kehitti yksityiskohtaisesti kysymyksen johtajien, puolueen, luokan ja joukkojen keskinäis-suhteista.

Työväenluokan johtajat eivät ole yksityisiä sankareita, vaan työtätekevien joukkojen kollektiivisen johtajan ja organisaattorin, työväenluokan puolueen, johtohenkilöitä. Työväenluokan.

työtätekevien joukkojen voitto vapaustaistelussa riippuu suurelta osalta siitä, millainen puolue niiden taistelua johtaa. Taistelunsa sosialismin puolesta työväenluokka voi voittaa vain rohkean ja kokeneen vallankumouksellisen taistelupuolueen johdolla, jonka aseistuksena on marxilainen teoria.

Lenin opetti, ettei yksikään luokka historiassa ole saavuttanut herruutta, ellei se ole nostanut esiin kyvykkäitä edustajiaan, jotka ovat pystyneet järjestämään luokkansa taistelua ja johtamaan sitä. Tämä koskee myös työväenluokkaa. Ilman puolueen valitsemia ja kasvattamia kaukonäköisiä, viisaita ja kokeneita johtajia työväenluokka ei voi saavuttaa vapauttaan.

Työväenluokan kokeneet johtajat kasvavat ja karaistuvat joukkojen vallankumouksellisessa taistelussa. Yleistäen koko työväenliikkeen, joukkojen luokkataistelun kokemuksen marxilainen puolue, sen johtajat antavat työtätekevien taistelulle selvän päämäärän ja näköalat, osoittavat tien lopulliseen päämäärään, laativat taistelun strategian ja taktiikan. Puolue ja sen johtajat estävät joukkoja tekemästä virheitä, jotka johtaisivat tappioon ja turhiin uhreihin. Konkreettisten olosuhteiden selkeään marxilaisen tieteellisen analyysin perusteella ne määrittelevät ratkaisevan esiintymisen ajankohdan; tutkivat ja laativat mahdollisimman tulokselliset taistelumuodot ja menetöt. Työväenluokan suuria johtajia ovat Marx, Engels ja Lenin.

Lenin arvosteli „vasemmistokommunisteja”, jotka II Internationalen johtajien petoksen arvostelun varjolla asettivat anarkistisesti vastakkain joukot ja johtajat, puolueen ja johtajat. Selvitellessään marxilaista käsitystä johtajien, puolueen, luokkien ja joukkojen keskinäisistä suhteista kirjassaan „Vasemmistolaisuus’ lastentautina kommunismissa” Lenin kirjoitti: „On yleisesti tunnettua, että joukot jakautuvat luokkiin; että joukot ja luokat voidaan asettaa toistensa vastakohtiksi vain, jos yleensä suunnaton enemmistö, jaottelematta sitä osiin sen mukaisesti, mikä asema sillä on yhteiskunnallisessa tuotantojärjestelmässä, asetetaan niiden ryhmien vastakohtaksi, joilla on erikoinen asema yhteiskunnallisessa tuotantojärjestelmässä; että ainakin nykyisissä sivistysmaissa luokkia johtavat tavallisesti ja useimmiten poliittiset puolueet; että poliittisia puolueita johtavat tavallisesti enemmän tai vähemmän vakiintuneet ryhmät, jotka koostuvat arvovaltaisimmista, vaikutusvaltaisim-

mista, kokeneimmista, kaikkein vastuunalaisimpiin tehtäviin valituista henkilöistä, joita sanotaan johtajiksi.”¹

Proletariaatin johtajat johtavat joukkoja, mutta he myös ottavat oppia joukoilta, palvelevat joukkoja, pitävät niiden etuja ominaan ja ottavat tarkoin huomioon niiden taholta tulevan arvostelun. Työväenluokan johtajien voima on heidän yhteydessään joukkoihin, joukkoliikkeen voimassa. Siinä tapauksessa, että johtajat alkavat irtaantua joukoista, tulla omahyväisiksi tai byrokraatisoitua, puolue ja joukot oikaisevat heitä. Ja jos johtajat pettävät joukot, niin puolue ja joukot lakkaavat kannattamasta heitä, ottavat heiltä pois tehtävät, joihin heidät oli asetettu, ja korvaavat heidät johtajilla, jotka ovat kansalle uskollisia.

Vuosisataisen historiansa aikana kansainvälinen työväenliike on nostanut esiin Marxin, Engelsin ja Leninin ohella useita lahjakkaita, kyvykkäitä johtajia ja organisaattoreita. Sosialististen ja kapitalististen maiden kommunistiset ja työväenpuolueet ovat nostaneet keskuudestaan johtajia, jotka taidolla yhdistävät teorian vallankumouksellisen liikkeen käytäntöön, soveltavat marxismin-leninismen periaatteita maittensa yhteiskunnallisen kehityksen konkreettisiin olosuhteisiin, vievät eteenpäin marxismin-leninismen teoriaa ja käytäntöä.

Proletariaatin vallankumouksellisen puolueen johtajilta vaaditaan historian lakien tuntemusta, kyseisen historiallisen tilanteen taistelutehtävien syvällistä ymmärtämistä, terävänäköisyyttä ja kaukokatseisuutta, horjumatonta uskoa joukkojen luoviin voimiin, vallankumouksellista rohkeutta, miehuutta ja pelottomuutta taistelussa proletariaatin vihollisia vastaan, horjumatonta lujuuutta ja uskollisuutta kommunismin asialle, työtä-tekevien vapauttamisen asialle.

Erikoisen suuri ja vastuullinen on puolueen ja sen johtajien osuus sosialistisen vallankumouksen ja proletariaatin diktatuurin kaudella, sosialismin ja kommunismin rakentamisen kaudella. Kommunistisen puolueen ja sen johtavien työntekijöiden harteille lankeaa tuolla kaudella jättimäisiä organisatorisia tehtäviä, sillä kärkevän luokkataistelun oloissa joukot on johdettava miljoonien ihmisten työn, olosuhteiden ja elämän sosialistiseen uudistamiseen. Puolue johtaa joukkoja sosialismin rakennustyön kaikilla lohkoilla ja torjuu vallasta syöstyjen riistäjäluokkien

¹ V. I. Lenin, Teokset, 31. osa, s. 25.

sekä koko kansainvälisen taantumuksen raivokkaat hyökkäykset. Tehtävien jättimäisen laajenemisen mukana kasvavat myös ne voimat, joihin puolue nojaa, sillä sosialistisen rakennustyön edistyessä joukot valistuvat, tiivistyvät ja järjestäytyvät, kansan riveistä nousee kymmeniä ja satoja tuhansia organisaattoreita.

Sosialistinen yhteiskunta kehittyi suunnitelmallisesti. Se lisää puolueen ja valtion osuutta, johtajien osuutta uuden yhteiskunnan rakentamisessa ja kehittämisessä. Samalla se lisää niiden vastuuta kansan edessä. Oikeasta johdosta riippuu miljoonien ihmisten toiminnan onnistuminen, johdon virheet taas voivat aiheuttaa vakavia seurauksia miljoonien ihmisten elämässä. Tämän vuoksi puolueen kollektiivisella johdolla onkin erittäin suuri merkitys. Vain kollektiivinen johto kykenee estämään virheet, yksipuoliset ja hätiköiden tehdyt päätökset. Oikean johdon turvaamiseksi tarvitaan myös arvostelua ja itsearvostelua, erikoisesti alhaalta, joukkojen taholta tulevaa arvostelua, joukkojen aloitteellisuuden ja aktiivisuuden kannustamista sosialismin ja kommunismin rakennustyössä.

Korostaessaan puolueen ja kansanjoukkojen johtajien suurta merkitystä historiallinen materialismi hylkää anarkistisen kaikenlaisten auktoriteettien kieltämisen. Puolueen johtajat, sen johtavat työntekijät, heidän kokemuksensa, tietonsa ja arvovaltansa syntyvät monia vuosia kestävässä vallankumouksellisessa taistelussa ja ovat puolueen ja työväenluokan omaisuutta taistelussa kommunistin puolesta. Sen vuoksi kommunistinen puolue antaa suuren arvon johtajilleen. Samanaikaisesti marxilaisuus käy päättävää taistelua yksilönpalvonnan idealistista teoriaa vastaan, taikauskoista, sokeaa auktoriteettien palvomista vastaan. Lenin arvosteli ankarasti yksilönpalvonnan teoriaa, jota Venäjällä levittivät narodnikit ja eserrät¹. Lenin toteutti johdon-

¹ *Eserrät* (nimitys johtuu venäjänkielisten sanojen „sotsialisty-revoljutsionery” — „sosialistivallankumoukselliset” — alkukirjaimista) oli pikkuporvarillinen, marxilaisvastainen puolue, joka syntyi v. 1902. Eserrät eivät nähneet proletariaatin ja talonpoikaiston välisiä luokkaeroavuuksia, peittivät talonpoikaiston keskuudessa ilmenneitä luokkaristiriitoja, kielsivät proletariaatin johtavan osuuden vallankumouksessa. Taistelussa itsevaltiutta vastaan eserrät turvautuivat yksilöterroriin, jonka aatteellisenä perustana oli niin kutsuttu „sankarien” ja joukkojen teoria. Lokakuun voittoisan vallankumouksen jälkeen eserrät osallistuivat yhdessä porvariston ja tilanherrain kanssa vastavallankumoukselliseen aseelliseen taisteluun neuvostovaltaa vastaan.— *Suom.*

mukaisesti puolueen ja vallankumouksellisen liikkeen kollektiivisen johtamisen periaatteita. Hän korosti puolueen edustajakokousten ja sen keskuskomitean merkitystä kollektiivisen johtamisen eliminä. NKP:n Keskuskomitea koostuu kaikkein kokeneimmista, kaukonäköisimmistä ja kansalle uskollisimmista henkilöistä, jotka ovat läpäisseet käytännön kokeen ollessaan johtavassa työssä puolue-, valtio-, talous- ja ideologisen elämän eri aloilla. Demokraattinen sentralismi puolueen järjestöelämässä ja sosialistisen valtion sekä talouselämän johtamisessa turvaa joukkojen, puolueen ja johtajien oikeat keskinäissuhteet.

Neuvostoliiton kommunistinen puolue on voittanut yksilönpalvonnan, joka syntyi ja jota levitettiin J. V. Stalinin toiminnan viimeisellä kaudella.

Stalinin palvonta syntyi niissä erikoisissa historiallisissa olosuhteissa, joiden vallitessa sosialismin rakennustyötä Neuvostoliitossa suoritettiin (vihamielisen kapitalistisen ympäristön olemassaolo ja siitä aiheutunut välttämätön johdon keskittäminen ja demokratian väliaikainen rajoittaminen jne.). Ratkaisevaa osaa näiden olosuhteiden vallitessa esittivät subjektiiviset tekijät, ennen kaikkea Stalinin kielteiset ominaisuudet johtajana — työkeys, epälojaalisuus työtovereita kohtaan, talpumus vallan väärinkäyttöön. Puolueen XII edustajakokoukselle osoittamassaan kirjeessä V. I. Lenin varoitti puoluetta: „Tov. Stalin on pääsihteeriksi tultuaan keskittänyt käsiinsä äärettömän vallan, enkä ole varma, kykeneekö hän aina käyttämään tuota valtaa kyllin varovaisesti.” Lenin totesi, että „Stalin on liian työkeä”, epälojaalinen työtovereita kohtaan, oikutteleva ja mieltynyt määräämiseen, ts. hänellä on heikkouksia, joita ei voida sietää sellaisessa asemassa olevalla johtajalla. Lenin ehdotti harkittavaksi Stalinin siirtämistä pois tältä korkealta paikalta ja toisen johtajan asettamista hänen tilalleen, henkilön, jolla ei olisi sellaisia puutteita. „Tämä seikka”, kirjoitti Lenin, „voi näyttää mitättömältä pikkuseikalta”, mutta ajateltaessa puolueen suojelemista erilaisista subjektiivisista syistä aiheutuvalta hajaanukselta, joka voi tapahtua odottamatta ja kenenkään tarkoittamatta, sellaisessa tilanteessa, korosti Lenin, se „ei ole pikkuseikka tai se on sellainen pikkuseikka, joka voi saada ratkaisevan merkityksen”¹. Puolue osasi välttää hajaanuksen vaaran ja johtaa maan sosialismin voittoon, mutta se, että puolueen edustajakokous jätti täyttämättä Leninin antaman neuvon, oli edustajakokouksen virhe, jonka puolue ja kansa saivat maksaa kalliisti. Tämän virheen selityksenä taas on koko tilanne sekä se, että aluksi Stalin oli ikään kuin valmis ottamaan vaarin Leninin häneen kohdistamasta arvostelusta, mutta myöhemmin lujitettuaan asemansa alkoi todella väärinkäyttää valtaa, rikkoo puolue-elämän ja puoluejohdon leniniläisiä, kommunistisia periaatteita, juurruttaa itseensä kohdistuvaa yksilönpalvontaa, joka avasi mahdollisuuden käyttää rankaisematta väärin valtaa, pettää puoluetta ja kansaa.

¹ В. И. Ленин, Соч., т. 36, стр. 544, 545, 546.

Yksilönpalvonta on perinpohjin vierasta marxismille-leninismille ja sosialistiselle järjestelmälle, sillä se alentaa kansanjoukkojen, puolueen ja sen kollektiivisen johdon osuutta, kasvattaa joukoissa passiivisen odottamisen henkeä, että johtajat tekevät kaikki niiden puolesta, kun taas johtajissa yksilönpalvonta synnyttää pöyhkeyttä, ylimielisyyttä, suvaitsemattomuutta arvostelua kohtaan ja piittaamatonta suhtautumista joukkoihin, niiden aloitteellisuuteen ja kokemukseen. Se kasvattaa mielistelijöitä, matelijoita, byrokraatteja, kiipeilijöitä, aatteettomia ihmisiä, jotka ylenkatsovat kansan etuja. Yksilönpalvonta johtaa dogmaattisuuden ja kirjanoppineisuuden vallallepääsyyn teoriassa, teorian erkanemiseen käytännöstä. Yksilönpalvonnan olosuhteet antoivat Stalinille mahdollisuuden asettua arvostelun ulkopuolelle, pettää puolueen ja kansan suuri luottamus, rikkoa johtajan, puolueen ja joukkojen oikea keskinäissuhde, kollektiivisen johtamisen periaatteet ja puolue-elämän leniniläiset normit sekä rikkoo myös neuvostolaillisuutta, mistä oli seurauksena puolueelle, neuvostovallalle ja kansalle uskollisten rehellisten ihmisten tuhoutuminen. Neuvostorarmeijan raskaat tappiot isänmaallisen sodan alkuvaiheessa, epäsuotuisa tilanne maataloudessa sodanjälkeisellä kaudella ja rikkomukset leniniläistä kansallisuuspolitiikkaa vastaan olivat myös suureksi osaksi seurausta yksilönpalvonnasta, Stalinin eristäytymisestä kansasta ja siitä, että hän ei tuntenut todellista asioidentilaa maassa. Kaiken tämän vuoksi puolue ja kansa ovat tuominneet Stalinin.

Staliniin kohdistunut yksilönpalvonta paljastettiin päättävästi NKP:n XX edustajakokouksessa, joka vaati kaikkien sen seurausten poistamista ja hävittämistä täydellisesti ja loppuun saakka. Yhteenvedot puolueen toiminnasta yksilönpalvonnan voittamiseksi käsiteltiin NKP:n XXII edustajakokouksessa, joka hyväksyi toimenpiteet estääkseen sen milloinkaan uusiutumasta tulevaisuudessa. NKP:n XXII edustajakokous vei päätökseen Molotovin, Kaganovitšin, Malenkovin ja muiden puoluevastaisen ryhmäkunnan aatteellisen murskaamisen. Ryhmäkuntalaiset olivat henkilökohtaisesti ja suoranaisesti syyllisiä Stalinin palvontaan liittyneisiin raskaisiin vääristelyihin ja rikoksiin, he olivat esiintyneet kiivaasti XX edustajakokouksen leniniläistä suuntausta ja päätöksiä vastaan ja koettaneet kääntää puolueen niiden kelvottomien johtomenetelmien vaaralliselle tielle, joita he olivat käyttäneet Stalinin palvonnan kaudella.

Socialismin viholliset väittävät valheellisesti, että Stalinin palvonnan aiheutti sosialistisen neuvostojärjestelmän luonne. Tällä väitteellä he haluavat mustata sosialistista järjestelmää, joka itse asiassa on verrattomasti demokraattisempi kuin demokraattisinkaan porvarillinen järjestelmä. Yksilönpalvonta on sosialistiselle neuvostojärjestelmälle täysin vieras ilmiö; se on vieras marxilaisen puolueen luonteelle ja marxilais-leniniläiselle opille.

Stalinin palvonta ja siihen liittyneet johtamisperiaatteiden vääristelyt ja rikkomukset sekä sosialistisen laillisuuden rikkominen aiheuttivat vakavaa vahinkoa neuvostovaltion eri elämäntilanteiden kehitykselle, mutta ne eivät voineet muuttaa neuvostojärjestelmän sosialistista luonnetta, sosialistisen valtion luonnetta. Sellainen ajattelu, että „yksi henkilö olisi voinut muuttaa yhteiskunnallis-poliittista järjestelmäämme, merkitsee joutumista syvään ristiriitaan

tosiasioiden, marxismin ja totuuden kanssa; se merkitsee ajautumista idealis-
miin. Se merkitsisi, että yhdellä henkilöllä laskettaisiin olevan sellaisia rajat-
tomia, ylituonnollisia voimia, kuin kyky muuttaa yhteiskuntajärjestelmää ja
vielä sellaista yhteiskunnallista järjestelmää, jonka ratkaisevana voimana ovat
työtätekevien miljoonajoukot”¹.

Sosialistisen neuvostojärjestelmän voima on siinä, että Stalinin palvonnasta ja sosialismin rakennustyön kaikista vai-
keuksista huolimatta maassa, jota viholliset ympäröivät, se herätti ja herättää mahtavaa kansanjoukkojen aloitteellisuutta,
joka vie menestyksellä yhteiskuntaa eteenpäin, kommunismia kohti. Siinä ilmenee neuvostojärjestelmän todellinen demokraat-
tisuus. Huolimatta yksilönpalvonnasta ja vastoin tätä palvontaa sosialistisen järjestelmän synnyttämä kansanjoukkojen energia
jatkoj puolueen johdolla uuden yhteiskunnan suurta rakennus-
työtä. Tässäkin suhteessa elämä, sosialismin rakennustyön käy-
töntö on yhä uudelleen ja uudelleen vahvistanut marxismin esit-
tämän suuren totuuden kansanjoukkojen ratkaisevasta osuu-
desta.

Sosialismin rakennustyössä Neuvostoliitossa saavutetut
tulokset eivät ole tulleet itsestään, vaan niihin on päästy puo-
lueen valtavan organisatorisen työn ansiosta, puolueen, joka on
kasvattanut ja kasvattaa kaadereitaan ja joukkoja uskollisuuteen
kommunismin asialle. Kommunistisen puolueen ja neuvosto-
yhteiskunnan ja -valtion voima on joukkojen tietoisuudessa.
Puolueen toiminnan tavoitteena on joukkojen aloitteellisuuden,
aktiivisuuden ja omatoimisuuden kaikinpuolinen kannustaminen
yhteiskuntaelämän kaikilla aloilla.

Kommunistisen puolueen toteuttama johto on tärkein ja rat-
kaiseva ehto työväenluokan, työtätekevien joukkojen tietoisuu-
den ja järjestäytyneisyyden kasvulle ja niiden voitolle taiste-
lussa rauhan, kansanvallan ja sosialismin puolesta.

¹ „О преодолении культа личности и его последствий”. Постановление
Центрального Комитета КПСС. Госполитиздат, 1956, стр. 19.